

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:12.12.2019 ✓Accepted/Kabul:21.07.202

DOI:10.30794/pausbed.658734

Araştırma Makalesi/ Research Article

Özbek, A. (2021). "Finansal Sağlığı Etkileyen Faktörlerin Bireyin Finansal Öz Yeterliliği Üzerindeki Etkilerinin Tespit Edilmesi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 43, Denizli, ss. 27-33.

FINANSAL SAĞLIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BİREYİN FINANSAL ÖZ YETERLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN TESPİT EDİLMESİ

Adem ÖZBEK*

Öz

Öz yeterliliği, "ben yapabilirim" ifadesiyle anlatmak mümkündür. Bu ifade, kişilik özelliği, bilgi ve deneyim gibi birçok kavramı içerisinde barındırmaktadır. Finansal konularda, kişinin karar verici olarak, kendisi veya başkaları adına ekonomik kararlar alabilmesi, finansal öz yeterlilik olarak ifade edilmektedir. Yatırım, harcama, tasarruf gibi finansal davranışlarda atılan her bir doğru finansal adım, birey adına sağlıklı bir gelecek anlamına gelmektedir. Bireyin finansal sağlığı üzerinde etkili olan faktörleri, finansal sosyalizasyon, finansal eğitim, kredi kartı kullanımı, finansal stres ve endişe olarak dört gruba ayırmak mümkündür. Finansal sosyalizasyonu aile ile kredi kartı kullanımını finansal piyasalar ve ihtiyaçlar ile finansal eğitimi eğitim kurumlarımız ile ilişkilendirmek mümkündür. Her bir faktörün, var olup-olmaması, yeterli-yetersiz oluşu, bireyin finansal öz yeterliliğini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Çalışmada, bu faktörlerin, bireyin finansal öz yeterliliği üzerinde olan etkileri belirlenerek, ailelerde özellikle de ebeveynler üzerinde, finansal piyasalarda özellikle bankacılık alanında, eğitim kurumlarında, bu alana yönelik farkındalığın artırılması amaçlanmıştır.

Araştırmada, bireyin finansal öz yeterliliği üzerinde etkili olan, yukarıda ifade edilen değişkenler kullanılarak bir model oluşturulmuştur. Modelin değerlendirilebilmesi ve değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla, Gümüşhane Üniversitesi'nde eğitim alan 323 öğrenciye anket uygulanarak veriler elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde faktör, korelasyon ve regresyon analiz yöntemleri kullanılmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre bireylerin finansal öz yeterlilikleri üzerinde en fazla olumlu etkiye sahip olan bağımsız değişken finansal bilgi ve eğitim değişkenidir. Yapılan değerlendirmelerde, öğrencilerin finansal öz yeterlik seviyeleri üzerinde, finansal sosyalizasyon, finansal bilgi ve eğitim, finansal stres ve endişe, borçlanma durumlarının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Finansal sağlık, Finansal öz yeterlilik, Finansal sosyalizasyon, Finansal stres ve endişe.*

DETERMINATION OF THE FACTORS AFFECTING FINANCIAL HEALTH ON THE EFFECTS OF THE INDIVIDUAL FINANCIAL SELF-SUFFICIENCY

Abstract

It is possible to express self-sufficiency as "I can do it". This expression includes many concepts such as personality traits, knowledge and experience. In financial matters, as the decision-makers, able to take economic decisions on behalf of himself or others, it is expressed as financial self-sufficiency. Every right financial step taken in financial behaviors such as investment, spending and saving means a healthy future for the individual. It is possible to divide into four groups of factors affecting the individual's financial health as financial socialization, financial education, credit-card usage, financial stress and anxiety. It is possible to associate to financial socialization with family, credit card usage, financial markets and needs and financial education with our educational institutions. The presence or absence and the sufficient or insufficient of each factor, affect the individuals' financial self-sufficiency positively or negatively. In the study, the effects of these factors on the individuals' financial self-sufficiency were specified, raising awareness in families, especially in parents, in financial markets, especially in banking, educational institutions were aimed.

*Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, GÜMÜŞHANE
e-posta: ademozbek@gumushane.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0001-6599-6337>)

In the investigation, a model has been formed by using the variables mentioned above which have an effect on the individual's financial self-sufficiency. In order to evaluate the model and specify the relationships between the variables, a poll was conducted to 323 students who are studying at Gümüşhane University. Factor, correlation and regression analysis methods were used to analyze the data. According to the results of the regression analysis, the independent variable that has the most positive effect on the financial self-efficacy of individuals is the financial information and education variable. In the carried assessments, it was found that financial socialization, financial information and education, financial stress & anxiety and borrowing conditions were effective on the students' financial self-sufficiency levels.

Key Words: *Financial health, Financial self-sufficiency, Financial socialization, Financial stress and anxiety.*

1. GİRİŞ

Öz yeterlilik, bireylerin, yaşantılarına etki eden olaylar ve durumlar karşısında kendi kontrollerini oluşturabilecek biçimde, hareket etme becerilerine yönelik kendileri hakkındaki yargıları olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1999:154). Kişinin öz-yeterlilik algısı, zorluklara nasıl yaklaşılacağına dair önemli bir rol oynar. Öz-yeterliliği düzeyi yüksek olan bireyler, zor görevleri başarabileceklerine inanırlar (Lown, 2011: 55). Bandura ve Wood (1989), öz-yeterliliğin kişisel kontrol duyguları ile ilişkili olduğunu ileri sürerek, düşük öz-yeterliliğin bir kişinin olası başarıdan ziyade potansiyel başarısızlığa odaklanmasına neden olabileceğini öne sürmüştür.

Finansal öz yetkinlik, kişinin finansal tutum ve davranışlarını kendi başına sergileyip finansal kararlar alabilme becerisi olarak tanımlanabilir (Pir, 2019:823). Bu becerinin geliştirilmesinde bireysel finansal sosyalizasyon süreci etkisi fazladır. Finansal bilgi ve davranışların temelinde, bireyin finansal sosyalizasyonu, finansal bilgi ve eğitim seviyesi, finansal stres ve endişe durumu, bireyin borçlanma durumu gibi faktörler önem arz etmektedir. Hira (2010), finansal davranışların kişilik, bireysel psikoloji ve biliş, aile geçmişi ve çevre gibi birçok sayıda faktörden etkilendiğini bildirmiştir.

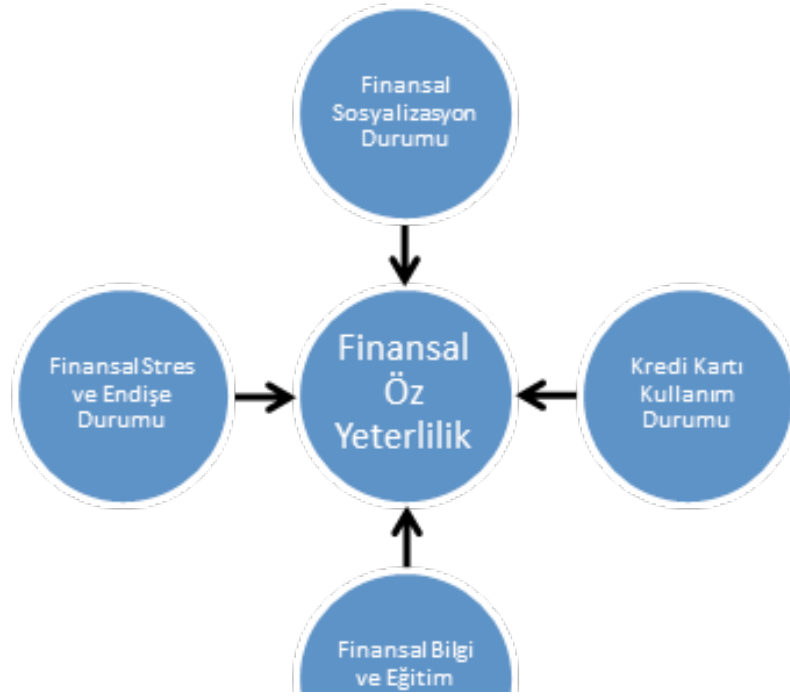
Finansal sosyalleşme, bireyin değer, tutum, bilgi, katkıda bulunan davranışları edinme ve geliştirme sürecidir (Danes, 1994:128). Roland-Le'vy (2002), finansal sosyalleşmeyi "bir çocuğun, ekonomik dünya hakkında bir anlayış geliştireceği süreç" olarak tanımlamıştır. Ayrıca finansal sosyalizasyon süreci kişisel finansal yetenekleri de önemli derecede etkilemektedir (Jorgensen vd., 2017:66).

Sosyalleşme öğrenme süreci üç mekanizmaya göre gerçekleşir: modelleme, güçlendirme ve sosyal etkileşim. Özellikle çocuklara göre, modelleme, sosyalleşme ajanlarının davranışlarını taklit etme eğilimini ifade eder (Shim vd., 2015:30). Davranışların taklit edilmesi sürecinde ebeveynler, çocuklarına rol model olabilecek önemli unsurlardır. Bu nedenle aile ilişkilerinin kalitesi, bireyin finansal sosyalleşmesi sürecinde önemli etkiler yaratmaktadır. Ebeveyn finansal sosyalleşmesi, finansal yeteneğin gelişimini önemli ölçüde etkilemekte ve bu gelişime bağlı olarak finansal öz yeterlilikteki artış, borçlanma davranışlarındaki azalmaya neden olmaktadır (Ahn vd., 2018:3) .

Finansal öz yeterlilik, finansal sonuçları iyileştirmeyi amaçlayan politikaların geliştirilmesinde önemli etkileri olan finansal okuryazarlıktan ve diğer demografik, sosyoekonomik ve finansal faktörlerden bağımsızdır.

Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan birey için finansal öz yeterliliği yüksektir diyebilir miyiz? Finansal okuryazarlık yeteneği, bünyesinde teorik bilgiyi barındırır. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri sahip oldukları finansal bilgi seviyesi ile belirlenir. Finansal öz yeterliliği sadece finansal bilgi ile sınırlandırmak yanlış olur. Tasarruf, harcama ve yatırım gibi finansal davranış boyutları da finansal öz yeterliliğin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Kendi kendini yönetebilme, kendi kararlarını alabilme, alınan kararları kontrol edebilme, gelecek adına planlar yapabilme ve bir sorun ile karşılaşıldığında çözüm üretebilme gibi davranışlar öz yeterliliği belirleyen parametrelerdir. Bu parametreler hem bilgiyi hem de davranışları kapsamaktadır.

Şekil 1. Bireylerin Finansal Öz Yeterlilikleri Üzerinde Etkili Olan Finansal Sağlık Faktörleri

Bireyin, kişisel mali durumu hakkında kaygı hissetmesi, nakit ihtiyaçlarını karşılama amaçlı kredi veya kredi kartı ile borçlanması, ebeveynleri aracılığıyla sağlıklı finansal sosyalizasyon süreci geçirmesi, yeterli finansal bilgi ve eğitime sahip olması veya olmaması gibi faktörler finansal öz yeterliliği olumlu yâda olumsuz etkilemektedir. Bu doğrultuda finansal okuryazarlık ve sosyalizasyon literatürü dikkate alınarak Kim, Lim, Maleku, Kagotho ve Yang (2019), tarafından geliştirilen model çalışmasına finansal sosyalizasyon ve finansal eğitim ölçekleri eklenerek, araştırma modeli faktörleri oluşturulmuştur. Şekil 1’de bu faktörler, finansal stres ve endişe, finansal bilgi ve eğitim, kredi kartı kullanımı, finansal sosyalizasyon durumları olarak dört grupta ifade edilmiştir. İfade edilen faktörler, geleceğin ekonomik anlamda planlanması, mali kontrolün ve finansal yönetim sağlanması, doğru finansal kararların alınması gibi finansal yetkinliklerin gelişmesine altyapı sağlamaktadır.

Bu çalışmada, finansal okuryazarlık literatürü farklı bir açıdan ele alınarak, finansal okuryazarlık genelinde finansal öz yeterlilik değerlendirmeye çalışılmış ve bu alana yönelik bilgi eksikliği giderilmeye çalışılmıştır.

2. LİTERATÜR

Shim vd. (2019), öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalarında, problem çözme yönelimleri ve finansal öz-yeterlilik ile genç yetişkinlerin kredi geri ödeme zorlukları ve ortaya çıkan stres arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda problem çözme becerileri ve finansal öz-yeterliliğin borçların geri ödenmesinde önemli rol oynadığı bildirilmiştir.

Montalto (2019), üniversite öğrencilerin finansal sağlık durumlarının anlaşılmasına yönelik çalışmalarında, öğrencilerin genel finansal sağlıklarının tam olarak anlaşılması sadece öğrenci kredilerini değil aynı zamanda ek borç kaynaklarını, öğrencilerin üniversite deneyimlerine getirdikleri tutumları ve davranışları da içerdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca yazarlar, öğrenci kredilerinin kullanımının, öğrencilerin finansal davranışları, okuryazarlıkları, stresleri ve öz-yeterlilikleri de dahil olmak üzere, öğrencilerin finansal sağlıkları ile bağlantılı olduğunu bildirmişlerdir.

Haykoe vd. (1999), üniversite öğrencilerinin önemli bir finansal olay yaşayınca kadar genellikle finansal yönetim hakkında bilgi almaktan kaçındıklarını ifade etmişlerdir. Micomono (2003), üniversite öğrencilerinin, finansal sorumluluğa uygun bilgiye sahip olmadıklarını, finansal yönetimin temellerini doğru bir şekilde anlamadıkları takdirde yanlış finansal yönetime maruz kalmaları olasılığının artacağını bildirmişlerdir.

Lim vd. (2014), çalışmalarında finansal stres, finansal öz-yeterlilik ve finansal yardım alma arasındaki ilişkiyi vurgulayarak, öğrencilerin finansal stresleriyle ilgili endişeleri arttıkça finansal yardım aramaya yöneleceklerini, bu durumun da öğrencilerin finansal refahını iyileştirmenin etkili bir yolu olabileceğini iddia etmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin borçlanma durumları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ruh sağlığı ile ilgili yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin finansal ve psikolojik durumlarına yönelik odaklanılması gerektiği ileri sürülmüştür. Qamar vd. (2016), Amerika’da iki üniversitenin kamu, üç üniversitenin özel sektörden olduğu beş üniversitede toplam 500 öğrenciye yapılan çalışma sonucunda, öğrencilerin para tutumlarının kişisel finansal yönetim davranışları üzerinde, finansal bilgi ve finansal öz-yeterliliğin kişisel finansal yönetim davranışları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu bildirmişlerdir.

Heckman vd. (2014), 2010 yılında yapılan Ohio Finansal Sağlık Araştırmasından aldıkları yanıtları çok değişkenli lojistik regresyonlar kullanarak analiz etmişler. Elde edilen sonuçlarda, finansal stresin öğrenciler arasında yaygın olduğunu, finansal öz-yeterliliği ve geleceğe ilişkin finansal iyimserliği daha yüksek olan öğrencilerin finansal stres bildirme olasılıklarının daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Kişisel finans ile bilişsel etkileşime yönelik endişeli bir eğilim olan finansal kaygı, finansa yönelik olumsuz duygularla ilişkilidir (Shapiro ve Burchell, 2012:94).

Herawati ve diğ. (2018), Bali’de 518 muhasebe öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada, finansal okuryazarlık, finansal öz-yeterlilik ve ebeveynlerin sosyal ekonomik durumlarının, öğrencilerin finansal davranışları üzerinde doğrudan etkilerinin olduğunu bildirmişlerdir.

Limbu ve Sato (2019), üniversite öğrencilerinin kredi kartı okuryazarlığı, öz-yeterlilik ve finansal refah arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin öz-yeterliliklerinin kredi kartı okuryazarlığı ile finansal refah arasındaki ilişkiye müdahale eden bir değişken olarak merkezi rol oynadığını ifade etmişlerdir.

Roberts vd. (2000), üniversite öğrencilerinin iyi olmayan mali durumları ile zihinsel ve fiziksel sağlık durumları arasında olumsuz etkilerin varlığından bahsetmişlerdir. Andrews ve Wilding (2004), çalışmalarında, finansal stres kaynaklarının Birleşik Krallıkta üniversite öğrencileri arasında artan endişe ve depresyon düzeyleri ile pozitif ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Joo vd. (2008), finansal stres’i akademik başarı ile ilişkilendirmişler ve İngiliz üniversite öğrencilerinin finansal baskıdan dolayı akademik programlarından ayrılmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Netemeyer vd. (2018), çalışmalarında para yönetimi ve finansal güvenlik ile ilgili stresin genel refahın kilit belirleyicisi olduğunu belirtmişlerdir.

Asarta vd. (2014), tarafından yapılan çalışmada, öğrencilere Finansal Başarı Müfredatının uygulandığını ve bu müfredat ile lise öğrencilerinin finansal bilgilerinin %61 oranında arttığını tespit etmişlerdir. Lyons (2008), Midwest kampüsündeki öğrencilere yönelik çalışmada, kişisel finans kursu alan üniversite öğrencisinin kredi kartı davranışlarıyla meşgul olma olasılığını önemli ölçüde azalttığını bulmuştur. Finansal eğitim özellikle de düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip kişiler için yüksek finansal okuryazarlık düzeyleri ile pozitif olarak ilişkili görülmektedir (Wagner, 2019:13).

Taylor (2011), finansal bilgi, beceri, öz yeterlilik ve finansal davranışlardan oluşan finansal yeteneğin, genç yetişkinlerin ekonomik başarısı için kilit faktör niteliği taşıdığını ifade etmiştir.

3. VERİ SETİ ve BULGULAR

Bu çalışmanın amacı, bireylerin finansal sağlık durumları üzerinde etkili olduğu düşünülen kredi kartı kullanımı ve borçlanma, finansal sosyalizasyon, finansal bilgi ve eğitim, finansal stres ve endişe durumlarının, finansal öz yeterlilik üzerindeki etkilerinin tespit edilmesidir. Araştırma modelinde, finansal öz yeterlilik bağımlı değişken faktörünü, borçlanma, finansal sosyalizasyon, kredi kartı kullanımı, finansal bilgi ve eğitim, finansal stres ve endişe faktörleri ise bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın içeriğine uygun veriler, Gümüşhane Üniversitesinde 2019-2020 eğitim öğretim döneminde eğitim almakta olan, basit tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenmiş 323 öğrenci ile yüz yüze görüşme yapılmak suretiyle anket yöntemiyle elde edilmiştir. Örneklem

büyükliğünün belirlenmesinde 0,05 hata payı ile 100.000'den fazla evren büyüklüğünde 384 örneklem sayısı yeterli sayılmaktadır (Altunışık vd., 2010: 135). Gümüşhane Üniversitesinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında yaklaşık olarak 14.000 öğrencinin eğitimlerine devam ettiği düşünüldüğünde 323 kişi örneklem büyüklüğü yeterli olarak belirlenmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Finansal sosyalizasyon ile finansal bilgi ve eğitim faktörleri, finansal okuryazarlığın önemli parametrelerindedir. Finansal okuryazarlık düzeyi iyi olan bireylerin daha doğru finansal kararlar verebileceği düşünülmektedir. Doğru ve yerinde verilen finansal kararlar bireylerin finansal öz yeterliliklerini pozitif yönde etkileyebilmektedir. Araştırma modeli oluşturulurken hem finansal okuryazarlık üzerinde etkili olan finansal sosyalizasyon ve finansal bilgi-eğitim hem de bireylerin finansal öz yeterliliklerini etkileyen borçlanma ve finansal stres-endişe durumları dikkate alınmıştır.

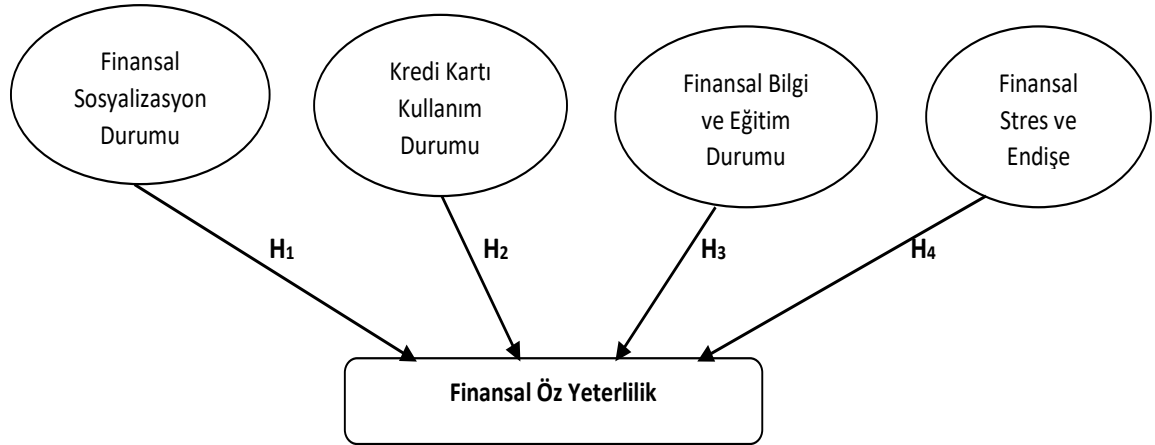
Finansal sağlık üzerinde etkili olan faktörlerin finansal öz yeterliliği etkisine yönelik oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir.

H₁: Bireyin finansal sosyalizasyon durumu, kendi finansal öz yeterliliği üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.

H₂: Bireyin kredi kartı kullanım durumu, kendi finansal öz yeterliliği üzerinde negatif bir etkiye sahiptir.

H₃: Bireyin finansal bilgi ve eğitim durumu, kendi finansal öz yeterliliği üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.

H₄: Bireyin finansal stres ve endişe durumu, kendi finansal öz yeterliliği üzerinde negatif bir etkiye sahiptir.

Şekil 2.Araştırma Modeli

3.2.Araştırmanın Bulguları

3.2.1.Demografik Bilgiler ile İlgili Bulgular

Tablo1.Demografik Veriler

Cinsiyet			
	Frekans	Yüzde (%)	Toplam Yüzde
Kadın	196	60,7	60,7
Erkek	127	39,3	100,0
Yaş			
18-23	316	97,8	97,8
24 ve üzeri	7	2,2	100,0
Çalışma Durumu			
Tam zamanlı	6	1,9	1,9
Kısmi zamanlı	27	8,4	10,2
Çalışmıyor	290	89,8	100,0
Öğrenci Kredisi Kullanma Durumu			
Evet	247	76,5	76,5
Hayır	65	20,1	96,6
Bilmiyorum	11	3,4	100,0
Kullanılan Borç Tipi			
Devlet Kredisi	258	79,9	79,9
Özel Kredi	44	13,6	93,5
Her ikisi	3	,009	94,5
Bilmiyorum	18	,06	100,0
2020 Yılına Kadar Alınan Borçların Toplamı(TL)			
1-10000	238	73,7	73,7
10001-20000	74	22,9	96,6
20001-30000	3	,009	97,5
30001 ve üzeri	8	2,5	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %60,7'sini kadınlar,%39,3'ünü erkekler, %97,8'ini ise 18-23 yaş arasındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %89,8'inin herhangi bir işte çalışmadığı, %76,5'inin öğrenci kredisi kullandığı ve bu kullanılan kredilerin %79,9'unun devlet kredisi olduğu tablodan görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin 2020 yılına kadar olan toplam borçlarının %73,7'sinin 10.000 TL, %22,9'unun ise 20.000 TL'ye kadar olan borçlar olduğu ifade edilmiştir.

3.2.2.Faktör Analizi ve Değerlendirmesi

Faktör analizi, ölçülebilir ve gözlemlenebilir değişkenlerin, ortak bir varyansı paylaşan ve ölçülemeyen, boyutsallığın azaltılması olarak bilinen daha az gizli değişkene indirgenebileceği düşüncesiyle çalışır (Bartholomew vd., 2011). Bu gözlenemeyen faktörler doğrudan ölçülmez ancak bunlar değişkenleri temsil etmek için kullanılan varsayımsal yapılarıdır (Cattell, 1973). Önemsiz olabilecek çok fazla değişkeni dikkate almak yerine bazı temel faktörlere odaklanmak daha kolaydır, bu nedenle faktör analizi değişkenleri anlamlı kategorilere yerleştirmek için yararlıdır (Rummel, 1970). Çalışmada, veri temininde kullanılan anket içeriğinde toplam 48 soru yer almaktadır. Ankette birbirleriyle yakın ilişkide olan verileri bir araya getirmek ve yüksek korelasyon içindeki değişkenleri tespit edip bunlar arasındaki en önemlisini seçerek regresyon modeline dahil etmek için faktör analizi yapılmıştır. Birbirine bağlantılı olan değişkenler faktör analizi ile "faktör" adı altında beş gruba ayrılmış ve 48 olan soru sayısı 26'ya indirilmiştir.

Öğrencilere uygulanan anket sorularının güvenilirliğini ölçmek için en yaygın olarak kullanılan güvenilirlik katsayısı olan Cronbach α katsayısı uygulanmıştır. Tüm soru grupları için Cronbach α değeri 0,794 olarak hesaplanmış ve bu sonuç, 0,70'in üzerinde olduğundan kullanılan ölçeklerin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

Veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kaiser-Mayer Olkin (KMO) ve Bartlett testleri ile elde edilen katsayı sonuçlarına bakılmıştır. Uygulanan anketin KMO örnekleme yeterliliği ölçüsü 0,782 olarak hesaplanmış ve bu sonuca göre veri seti faktör analizi için "çok iyi" olarak tespit edilmiştir (Kalaycı, 2014.). Verilere uygulanan Bartlett'in küresellik testi anlamlı çıkmıştır [$\chi^2 = 4332,270$, $df = 231$ ($p = 0.000$)]. Elde edilen bu sonuçlar, çalışmada faktör analizinin uygulanabilirliğini ve değişkenler arasındaki korelasyonun varlığını göstermektedir.

Tablo 2. Faktör Analizi Sonuçları

Faktör 1. Finansal Sosyalleşim	
Değişkenler	Faktör Yükleri
Ekonomik tavsiye için aile üyelerine güvenirim	0,766
Ebeveynlerim benimle parasal konular hakkında rahatça konuşurlar	0,775
Ebeveynlerim para yönetimi hakkında bilmem gerekenleri bana aktarmışlardır	0,767
Ebeveynlerim sağlam finansal yönetimim için rol modelleridir	0,780
Faktör 2. Kredi Kartı Kullanımı	
Değişkenler	Faktör Yükleri
Kredi kartı kullanımının gereklilik olduğunu düşünüyorum	0,668
Kredi kartı ekstrem geldiğinde, genellikle aylık asgari ödemeyi yaparım	0,718
Kredi kartı ekstrem geldiğinde, genellikle aylık asgari ödemenin üzerinde ödeme yaparım	0,848
Kredi kartı ekstrem geldiğinde, genellikle bakiyenin tamamını öderim	0,817
Kredi kartınızla aylık ödemeleri yaptıktan sonra kredi kartımda az miktarda limit kalmaktadır	0,764
Mezun olduğumda az miktarda kredi kartı borcum olacağını düşünüyorum	0,793
Kredi kartımı kullanırken kredi kartı faiz oranlarını dikkate alarak harcama yaparım	0,680
Faktör 3. Finansal Stres ve Endişe	
Değişkenler	Faktör Yükleri
Genel olarak kişisel mali durumun konusunda kendimi stresli hissederim	0,750
Mevcut aylık giderlerimi ödeyemediğimde endişe duyarım	0,737
Eğitimin için yeterli param olmadığından endişe duyuyorum	0,814
Tahakkuk eden kredi kartı borcum bana fazla stres yüklemekte	0,837
Tahakkuk eden öğrenim kredisi borcum bana fazla stres yüklemekte	0,850
Toplam borcum bana fazla stres yüklemekte	0,794
Faktör 4. Finansal Bilgi ve Eğitim	
Değişkenler	Faktör Yükleri
Enflasyon fiyatlar genel düzeyindeki artıştır	0,662
Yüksek getirili bir yatırımın riski yüksektir	0,750
10.000 TL borç aldınız. Ayda %2 faizle 3 ay sonra aldığınız borç toplam 10.200 TL'den fazla olur	0,743
Yatırımcı yatırımlarını farklı varlıklara dağıtırken, para kaybetme artar	0,654
Faktör 5. Finansal Öz Yeterlilik	
Değişkenler	Faktör Yükleri
Kendi finansımı yönetebileceğime eminim	0,820
İyi finansal kararlar verebilirim	0,825
Mali durumumun kontrolünü kendimde hissediyorum	0,780
Finansal geleceğim adına planlama yapabiliyorum	0,867
Finans hakkında ihtiyacım olan bilgiye ulaşabiliyorum	0,786

Tablo 2’de araştırma modelinde yer alan beş faktör görülmektedir. Finansal sosyalizasyon boyutu içerisinde ankette yedi ifade yer alırken, faktör analizi sonucunda ifade sayısı dört’e düşmüştür. Kredi kartı kullanımı boyutu içerisinde başlangıçta ankette sekiz ifade yer alırken faktör yükleri itibariyle bu sayı yediye, finansal stres ve endişe boyutunda on olan sayı altıya, finansal bilgi ve eğitim boyutunda beş olan sayı dört’e ve finansal öz yeterlilik boyutundaki altı olan sayı beş’e düşmüştür.

Tablo 3. Araştırmaya İlişkin Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5
Finansal Sosyalizasyon(1)	1				
Kredi kartı Kullanımı(2)	-,155**	1			
Finansal Bilgi ve Eğitim(3)	,098	,199**	1		
Finansal Stres ve Endişe(4)	,040	,018	,308**	1	
Finansal Öz Yeterlilik(5)	,326**	,134*	,407**	-,026	1

** 0,01 anlamlılık seviyesinde korelasyon (çift yönlü).

* 0,05 anlamlılık seviyesinde korelasyon (çift yönlü).

Araştırma modelinde yer alan değişkenler arasındaki ilişkinin yönünün ve gücünün test edilmesi (Köse, 2008), için korelasyon analizi yöntemi uygulanmıştır. Faktörlerin kendi aralarındaki korelasyonuna bakıldığında, değişkenler arasında 0,01 ve 0,05 anlamlılık düzeyinde ilişkiler olduğu görülmektedir. Tablo 3’deki analiz verilerine göre en yüksek korelasyon ilişkisi orta düzeyde 0,407 ile finansal öz yeterlilik ile finansal bilgi ve eğitim arasında gerçekleşmiştir. Finansal öz yeterlilik ile finansal sosyalizasyon (0,326), kredi kartı kullanımı ile finansal bilgi ve eğitim arasında (0,199), finansal stres ve endişe ile finansal bilgi ve eğitim arasında (0,308), finansal öz yeterlilik ile kredi kartı kullanımı arasında (0,134) zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Diğer taraftan finansal sosyalizasyon ile finansal bilgi ve eğitim arasında (0,098), finansal stres ve endişe ile finansal sosyalizasyon arasında (0,040), finansal öz yeterlilik ile finansal stres ve endişe arasında (-0,026), finansal stres ve endişe ile kredi kartı kullanımı arasında (0,018) anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Diğer taraftan tabloda kredi kartı kullanımı ile finansal sosyalizasyon arasında ters yönlü (-0,155) ilişki görülmektedir.

Tablo 4: Araştırmaya İlişkin Değişkenlerin Regresyon Analizi Sonuçları

Finansal Öz Yeterlilik		
Bağımsız Değişkenler	Beta Katsayıları	VIF Değerleri
Finansal Sosyalizasyon	,309**	1,043
Kredi Kartı Kullanımı	,104*	1,078
Finansal Bilgi ve Eğitim	,406**	1,171
Finansal Stres ve Endişe	-,165**	1,107
F Model Değeri	31,547**	
Düzeltilmiş R ²	,284	
Durbin-Watson	1,747	
*p<0,05; **p<0,01		

Tablo 4’de araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki regresyon analizleri verilmiştir. Araştırma değişkenlerinin normal dağılım sergileyip sergilemediğini test etmek adına Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda araştırma modelinde yer alan değişkenlerin normal dağılım sergilediği sonucuna varılmıştır. Otokorelasyon sorununun var olup olmadığı görebilmek adına Durbin-Watson değerine bakılmıştır. Söz konusu değer 1,747 ile istenilen aralıkta (1,5-2,5) yer alıp, oto korelasyon sorununun olmadığı gözlemlenmiştir. Son olarak değişen varyans sorununun testi için Stata İstatistik programı aracılığı ile White test uygulanmıştır. Söz konusu testin sonuçları $p < 0,05$ düzeyinde olduğu için araştırma modelinde değişen varyans sorununun var olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunu çözebilmek adına, söz konusu sorunu çözdüğü iddia edilen (Tatoğlu, 2013) Robust dirençli tahminci kullanılmış ve hipotezlerin anlamlılıkları bu tahminci kullanılarak elde edilen sonuçlara göre yorumlanmıştır.

Regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında bireylerin finansal öz yeterlilikleri üzerinde en fazla olumlu etkiye sahip olan bağımsız değişkenin finansal bilgi ve eğitim olduğu görülmektedir. Bireylerin finansal sosyalizasyon durumlarının finansal öz yeterlilikleri üzerine etkisi ($\beta = 0,309$; $p < 0,01$) istatistikî olarak anlamlı ve pozitif yönlüdür. Bu sonuç, bireylerin finansal sosyalleşme seviyelerinin artması onların finansal öz yeterliliklerini de olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Doğru kredi kartı kullanımı sayesinde finansal öz yeterliliğin bundan olumlu etkilendiğini ($\beta = 0,104$; $p < 0,01$) dolayısıyla da doğru ve dengeli borçlanmanın finansal öz yeterlilik üzerine etkisi istatistikî olarak anlamlıdır. Sahip olunan finansal bilgi ve alınan finansal eğitim finansal öz yeterlilik üzerine etkisi ($\beta = 0,406$; $p < 0,01$) anlamlı ve pozitif yönlüdür. Diğer taraftan yaşanan finansal stres ve endişenin bireyin finansal öz yeterliliği üzerindeki etkisi ($\beta = -0,165$) anlamlı ve negatif yönlüdür. Yani maddi olarak yaşanan sıkıntı ve kaygı düzeyi arttıkça bireysel verilen finansal kararların yeterlilik seviyelerinde bir azalma söz konusu olmaktadır. Regresyon analizi sonuçlarının F model değerlerine bakıldığında ise modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Çalışmada değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununun kontrol edilebilmesi için ayrıca Varyans Şişirme Faktörleri (VIF) değerlendirilmiştir. Çoklu doğrusal bağlantı sorununun meydana gelmemesi için söz konusu VIF değerlerinin 10’a eşit veya daha küçük olması gerekmektedir (Freund ve diğerlerinden aktaran Okan, 2012:78). Tablo 4’de yer alan VIF değerlerine bakıldığında ise (1,043- 1,171) çoklu doğrusal bağlantı sorununun oluşmadığı görülmektedir.

4. SONUÇ

Finansal öz yeterliliğin kriterleri olarak, kişisel finans yönetimi, doğru finansal kararlar verebilme yeteneği, mali durumun kontrol edilebilmesi, gelecek adına finansal planlama yapabilme becerisi gibi yetenekleri sayabiliriz. İfade edilen her bir yeteneğin alt yapısında, finansal sosyalizasyon, finansal bilgi ve eğitim, finansal stres ve endişe, borçlanma alışkanlıkları gibi faktörleri belirtmemiz gerekir. Finansal öz yeterlilik bireylerin finansal yönetimlerinde de önemli bir rol oynamaktadır (Farrell vd., 2016).

Bireyin öz güveninin ve yeterliliği üzerinde etkili olan en önemli faktör ailedir. Özellikle de ekonomik ve finansal kararlarla ilgili sağlam bir alt yapının oluşması, sağlıklı ve doğru ebeveyn ilişkisine bağlıdır. Yirmili yaşlara gelmiş üniversite eğitimi alan öğrencilerin birçoğu ailesinden uzakta yaşamakta ve ekonomik kararlarını kendileri vermektedirler. Dolayısıyla bu yaş dönemine kadar ailesinde, finansal sosyalizasyon dönemini sağlıklı geçirmiş bireyin finansal öz yeterlilik seviyesi de yüksek olacaktır. Çalışmada, öğrencilerin ailelerinden almış oldukları, parasal konulardaki bilgi, tavsiye ve gözlemlerin, onların finansal öz yeterlilikleri üzerinde olumlu etkiler yarattığı sonucu elde edilmiştir. Ahn vd. (2018), çalışmalarında ebeveyn finansal sosyalizasyonunun çocuğun finansal kapasitesinin gelişimine önemli ölçüde etki ettiğini vurgulayarak, politika yapımcıların genç ebeveynlerin finansal yetenek gelişimlerini takip etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ailede sosyalizasyon süreci ile elde edilen informal bilgiler, okulda alınan eğitimle anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla finansal anlamda eğitimi ne sadece aile, ne de sadece okul eğitimi olarak sınırlandırmamak gerekir. Finansal bilgi ve eğitimin bireye kazandırdığı en önemli yetenek, riskin anlamlandırılması ve farkındalığının sağlanmasıdır. Çalışmada, öğrencilerin finansal bilgi ve eğitim seviyeleri ile finansal öz yeterlilikleri arasında olumlu bir sonuç elde edilmiştir. Kemnitz (2018), finansal öz yeterlilik ve finansal sosyalleşmenin finansal stresi etkilediğini bu nedenle de ebeveynler ve eğitimciler tarafından sağlanan finansal öz yeterliliğin önemin yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Maddi yetersizlikler, ekonomik kaygılar, dengesiz borçlanma durumu, yetersiz finansal eğitim gibi faktörler bireyin finansal stres ve endişe durumunu olumsuz etkiler. Yaşanılan bu durumdan öğrencilerin akademik ve güncel yaşantıları da olumsuz etkilenmektedir. Özellikle maddi yetersizlik nedeniyle birçok öğrenci eğitimlerine ya ara vermekte yâda okulla ilişkisini koparmaktadır. Araştırmanın sonuçlarında da görüldüğü gibi bireyin yaşadığı stres ve endişe seviyesi yükseldikçe, bu iyi finansal kararlar verememe, maddi durumun kontrolünü sağlayamama gibi öz yetersizlik durumlarını ortaya çıkarmaktadır.

Bu noktada başta ebeveynlere, finansal ve ekonomik davranış anlamında doğru rol model olabilmelerini, öğrencilerin kullanma ve borçlanma aracı olarak kredi kartı tahsisini yapan finansal piyasa aktörü olan bankalara, öğrencilere kredi verirken daha gerçekçi olmalarını, son olarak da eğitim kurumlarımızın öğrencilere yönelik, eğitim anlamında daha gerçekçi ve daha somut finansal adımlar atmalarını temenni ediyoruz.

KAYNAKLAR

- Ahn, S. Y. ve College, W. (2018). "Parental Financial Socialization and Financial Instability of Young Adults: The Mediating Role of Financial Capability Trajectory", *Consumer Interests Annual*, 64, 1-7.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). "Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, SPSS uygulamalı", Sakarya: *Sakarya Yayıncılık*.
- Andrews, B. ve Wilding, J. M. (2004). "The relation of depression and anxiety to life-stress and achievement in students", *British Journal of Psychology*, 95, 509-521.
- Asarta, C. J., Hill, A. T. ve Meszaros, B. T. (2014). "The features and effectiveness of the Keys to Financial Success curriculum", *International Review of Economics Education*, 16, 39-50.
- Bandura, A. (1999). "A Social Cognitive Theory of Personality", In L. Pervin & O. John (Ed.), *Handbook of personality*, 154-196.
- Bandura, A. ve Wood, R. (1989). "Effect of perceived controllability and performance standards on self-regulation of complex decision making", *Journal of personality and social psychology*, 56(5), 805.
- Bartholomew, D., Knotts, M. ve Moustaki, I. (2011). "Latent variable models and factor analysis: A unified approach", *West Sussex, UK: John Wiley & Sons*.
- Cattell, R.B. (1973). "Factor analysis", Westport, CT: Greenwood Press.
- Danes, S. M. (1994). "Parental perceptions of children's financial socialization", *Financial Counseling and Planning*, 5, 127-149.
- Farrell, L., Fry, T.R. ve Risse, L. (2016), "The significance of financial self-efficacy in explaining women's personal finance behavior", *Journal of Economic Psychology*, 54, 85-99.
- Hayhoe, C., Leach, L. ve Turner, P. R. (1999). "Discriminating the number of credit cards held by students using credit and money attitudes", *Journal of Economic Psychology*, 20, 643-656.
- Heckman, S., Lim, H. N. ve Montalto, C. (2014). "Factors related to financial stress among college students", *Journal of Financial Therapy*, 5(1), 19-39.
- Herawati, N. T., Candiasa, I. M., Yadnyana, I. K. ve Suharsono, N. (2018). "Factors that influence financial behavior among accounting students in Bali", *International Journal of Business Administration*, 9(3), 30-38.
- Hira, T. (2010). "The NEFE quarter century project: Implications for researchers, educators, and policy makers from a quarter century of financial education", *Denver: National Endowment for Financial Education*.
- Joo, S., Durband, D. B. ve Grable, J. (2008). "The academic impact of financial stress on college students", *Journal of College Student Retention*, 10(3), 287-305.
- Jorgensen, B. L., Rappleyea, D. L., Schweichler, J. T., Fang, X. ve Moran, M. E. (2017). "The financial behavior of emerging adults: A family financial socialization approach", *Journal of Family and Economic Issues*, 38(1), 57-69.
- Kalaycı, Ş. (2014). "SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri", Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kemnitz, R. J. (2018). "The influences of financial self-efficacy and financial socialization on college students' financial stress and coping", (Doctoral dissertation).
- Kim, Y. K., Lim, Y., Maleku, A., Kagotho, N. Ve Yang, M. (2020). Financial Stress and Depression Among African Refugees in the Southern United States: A Serial Multiple Mediation Analysis of Financial Self-Efficacy and Financial Anxiety, *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 18(2), 151-171.
- Köse, S. K. (2008). Korelasyon ve regresyon analizi. Çevrimiçi) <http://tr.scribd.com/doc/2066772/korelasyon-analizi>, 9.
- Lim, H., Heckman, S., Montalto, C. P. ve Letkiewicz, J. (2014). "Financial stress, self-efficacy, and financial help-seeking behavior of college students", *Journal of Financial Counseling and Planning*, 25(2), 148-160.
- Limbu, Y. B. ve Sato, S. (2019). "Credit card literacy and financial well-being of college students", *International Journal of Bank Marketing*.
- Lown, J. M. (2011). "Development and validation of a financial self-efficacy scale", *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(2), 54.

- Lyons, A. C. (2008). "Risky credit card behavior of college students", *In Handbook of consumer finance research*, 185-207.
- Micomonaco, J. P. (2003). "Borrowing Against the Future: Practices, attitudes and knowledge of financial management among college students", (*Doctoral dissertation, Virginia Tech*).
- Montalto, C. P., Phillips, E. L., McDaniel, A. ve Baker, A. R. (2019). "College student financial wellness: Student loans and beyond", *Journal of Family and Economic Issues*, 40(1), 3-21.
- Netemeyer, R. G., Warmath, D., Fernandes, D. ve Lynch, J. G. (2018) "How am I doing? Perceived financial well-being, its potential antecedents, and its relation to overall well-being", *Journal of Consumer Research*, 45(1), 68-89.
- Pir, E. Ö. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Hedonistik Eğilimleri ve Duygusal İstikrarlılıklarının Alışveriş Bağımlılıklarına Etkisinde Finansal Öz Yetkinliklerinin Rolü", *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 815-851.
- Rummel, R.J. (1970). "Applied factor analysis", Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Qamar, M. A. J., Khemta, M. A. N. ve Jamil, H. (2016). "How knowledge and financial self-efficacy moderate the relationship between money attitudes and personal financial management behavior", *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 5(2), 296.
- Roberts, R., Golding, J., Towell, T., Reid, S., Woodford, S., Vetere, A. ve Weinreb, I. (2000). "Mental and physical health in students: the role of economic circumstances", *British Journal of Health Psychology*, 5(3), 289-297.
- Roland-Le 'vy, C. (2002). "Economic socialization: How does one develop an understanding of the economic world? Young people's understanding of economic issues in Europe", *European issues in children's identity and citizenship*, 17-30.
- Shapiro, G. K. ve Burchell, B. (2012). "Measuring financial anxiety. *Journal of Neuroscience*", *Psychology, and Economics*, 5(2), 92-103.
- Shim, S., Serido, J., Tang, C. ve Card, N. (2015). "Socialization processes and pathways to healthy financial development for emerging young adults", *Journal of Applied Developmental Psychology*, 38, 29-38.
- Shim, S., Serido, J. ve Lee, S. K. (2019). "Problem-Solving Orientations, Financial Self-Efficacy, and Student-Loan Repayment Stress", *Journal of Consumer Affairs*, 53(3), 1273-1296.
- Okan, T. (2012). Kurumsal Yönetimin Ve Kurumsal Mesafenin Gelişmekte Olan Ülke Kökenli Çokuluslu İşletmelerin Strateji Tercihleri Üzerindeki Etkileri. Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tatoğlu, Y. F. (2013). Panel veri ekonometrisi: Stata uygulamalı. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Taylor, M. (2011). "Measuring financial capability and its determinants using survey data", *Social Indicators Research*, 102(2), 297-314.
- Wagner, J. (2019). "Financial Education and Financial Literacy by Income and Education Groups", *Journal of Financial Counseling and Planning*, 30(1), 132-141.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).